

Towarzystwo Naukowe Płockie
Biblioteka im. Zielińskich
Plac Narutowicza № 2
09-402-PŁOCK

Materiały W. Smoleńskiego

5-1

Korespondencja i mat. dotyczące

udziały W. Smoleńskiego w wyd.

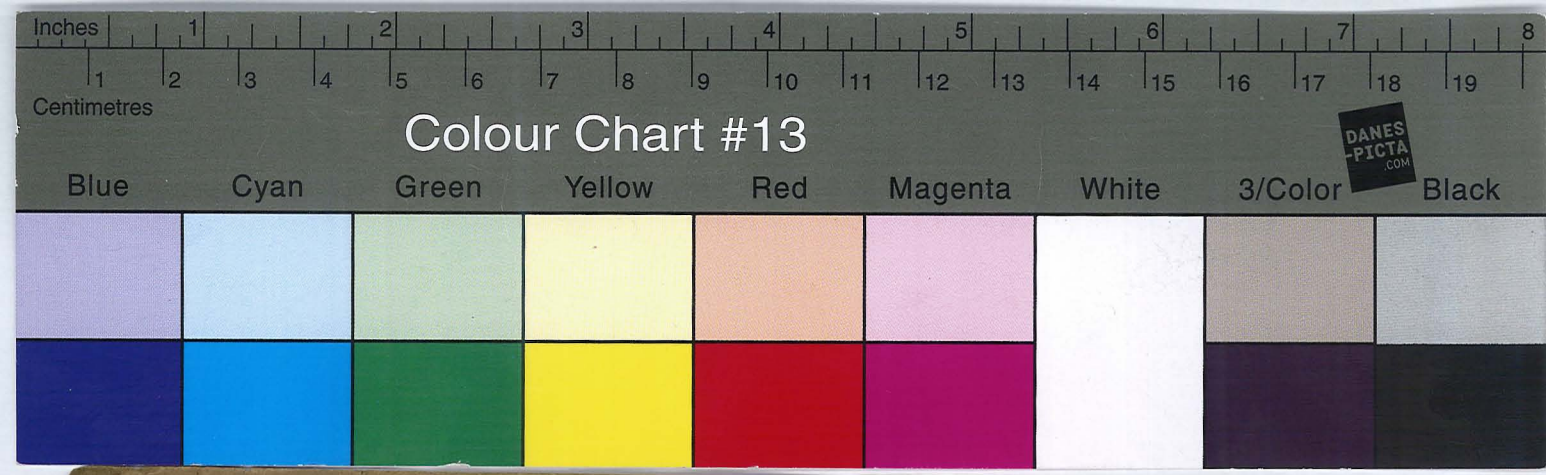
„Encyklopedia Polska”

1905-1907 , 1909-1910

77

77

*Wład. Smoleński
Warto.*

ENCYKLOPEDYA POLSKA

PROGRAM

KRAKÓW 1905.
NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI

Kraków, 1905 r. — Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego
pod zarządkiem Józefa Filipowskiego.

77

I. WSKAZÓWKI DLA WSPÓŁPRACOWNIKÓW.

1. Encyklopedia polska ma przedstawić obraz kultury polskiej w jej historycznym rozwoju na całym terytorium, jakie kultura ta obejmowała.
2. Na obraz ten złożą się szereg prac, obejmujących poszczególne gałęzie tej kultury w jej historycznym rozwoju.
3. Prace te zawarte będą w 25 tomach o objętości łącznej pięciuset arkuszy druku w formacie wielkiej ósemki garmontem.
4. Cała treść Encyklopedyi podzieloną będzie według zamieszczonego dalej (pod II) »Rozkładu treści« na działy, niektóre z tych działów składać się będą jeszcze z poddziałów.
5. Każdy dział, względnie poddział, składać się będzie z rozdziałów, a każdy rozdział z paragrafów, liczonych w każdym rozdziale osobno.

6. Do zredagowania każdego działu, względnie poddziału, zostanie zaproszony przez komitet redaktor, z którym współpracownicy we wszystkich kwestiach, odnoszących się do tego działu, będą się porozumiewać.
7. Podstawę do wyznaczenia współpracowników stanowić będzie w zasadzie podział treści poszczególnych działów wedle zamieszczonego dalej »Rozkładu«.
8. Współpracownicy obowiązani są zachować w swoim przedstawieniu podział treści na rozdziały i paragrafy, przyczem o ile opracowują cały rozdział, sposób przeprowadzenia podziału na paragrafy zupełnie od nich zależy.
9. Każdy z współpracowników otrzymuje wskazówkę co do rozmiarów zamówionej u niego pracy, których musi się ściśle trzymać, inaczej zobowiązany jest podjąć się skrócenia swej pracy, ewentualnie upoważnia do tego redaktora działu.
10. Współpracownicy obok napisania tekstu powinni dostarczyć, ewentualnie wskazać tablice, mapy i rysunki, jakie są potrzebne do ilustrowania pracy; decyzja co do ich umieszczenia nastąpi po porozumieniu się z komitetem Encyklopedyi. Klisze ilustracji, będące własnością Akademii Umiejętności, mogą być w Encyklopedyi spożytkowane.

11. Sposób przedstawienia treści powinien być obrachowany na publiczność, posiadającą wyższe naukowe wykształcenie, to znaczy popularnym ma być tylko o tyle, aby rzecz była dostępną ludziom nie mającym specjalnego wykształcenia w danym dziale.
12. Wszystkie twierdzenia autora mają być oparte bądź to na dotychczasowych wynikach nauki, bądź to na samodzielnem badaniu źródeł, — analiza źródeł i polemika o ich rozumienie jest jednak wykluczona.
13. Szczegółowe uzasadnianie każdego z wypowiedzianych twierdzeń przez cytaty bądź to z literatury przedmiotu bądź to ze źródeł wyklucza się w zasadzie; tylko w razie niezbędnej konieczności należy odwołać się do literatury lub źródeł w przypisku na dole.
14. Jeśli w pewnej kwestyi stan nauki lub źródeł nie dostarcza odpowiedniego wyjaśnienia, powinien autor wyraźnie ten brak zaznaczyć.
15. Jeśli w jakiejś ważniejszej kwestyi istnieją zdania sporne, powinien je autor nie tylko zestawić, ale także krytycznie oświetlić i własne umotywowane zdanie podać.
16. Każda praca ma trzymać się ściśle granic określonych dla niej przez plan ogólny i wystrzegać się wkroczenia w granice innych działów. Gdyby autor uważał, że wkroczenie jest nieu-

niknione, powinien się ograniczyć do tego, aby ogólnikowo zaznaczyć styczne punkta swojej pracy z innymi działami, a w szczególności nie wchodzić. Specjalnie zaś w najogólniejszym ze wszystkich działów, tj. w zakresie historii politycznej, należy ograniczyć się do wypadków politycznych odsyłając czytelnika co do innych stron kultury polskiej do innych działów Encyklopedyi. To samo odnosi się do wszystkich innych działów Encyklopedyi, zbliżonych do siebie treścią, np. do geografii politycznej i statystyki, do historii stosunków gospodarczych i do historii ustroju prawnego i t. p.

17. Encyklopedia polska w każdym ze swoich działów ma zamieścić informacje o literaturze przedmiotu, a mianowicie o najważniejszych dziełach lub rozprawach (w polskim i w obcych językach), na których się opierają prace w każdym dziale zawarte. Literatura ta podaną będzie na czele każdego rozdziału, o ile się do niego odnosi; prace odnoszące się do całości danego działu mają być wymienione na początku tego działu. Co do dzieł i rozpraw przestarzałych lub zbyt specjalnych należy odesłać czytelnika do istniejących ogólnych bibliografii, np. Estreichera lub Finkla.

18. Zamieszczanie obszernych życiorysów osób wybitniejszych w dziejach lub piśmiennictwie i sztuce jest wykluczone; pisząc o nich należy się ograniczyć do podania dat i faktów niezbędnych do zrozumienia przedmiotu.

19. Każdy rozdział ma się rozpoczynać od zwięzłego, kilkuwyrazowego tytułu, informującego o jego treści; podobnie każdy z paragrafów.

20. Spis treści podający tytuły rozdziałów i paragrafów, oraz wykaz map, tablic i ilustracji, zamieszczony będzie na końcu każdego działu. Wyczerpujący indeks nazwisk i rzeczy zestawiony będzie dla całego dzieła razem i tworzyć będzie tom osobny.

II. ROZKŁAD TREŚCI.

Dział I.

Geografia fizyczna.

(arkuszy 16).

1. Geograficzne położenie ziem polskich ($\frac{1}{4}$ ark.).
2. Rzeźba powierzchni ziemi ($\frac{1}{4}$ ark.).
3. Hydrografia (rzeki, jeziora, błota) ($1\frac{1}{2}$ ark.).
4. Morze bałtyckie i czarne ($\frac{1}{2}$ ark.).
5. Geologia:
 - a) Karpaty i Podkarpacie (2 ark.).
 - b) Niż polski ($2\frac{1}{2}$ ark.).
6. Klimat (2 ark.).
7. Roślinność:
 - a) opisanie roślinnej szaty ziem polskich ($\frac{3}{4}$ ark.).
 - b) statystyka flory polskiej ($\frac{1}{4}$ ark.).
 - c) rozmieszczenie i granice drzew oraz ważniejszych krzewów i roślin zielonych ($\frac{1}{4}$ ark.).
 - d) dzieje rozwoju roślinności Polski ($\frac{1}{2}$ ark.).
8. Świat zwierzęcy ($\frac{3}{4}$ ark.).
9. Opisanie ziem polskich pod względem fizyczno-geograficznym ($4\frac{1}{2}$ ark.).

Dział II.

Antropologia.

(arkuszy 5).

1. Antropologiczne właściwości ludności polskiej (3 ark.).
2. Toż — ludności ruskiej i litewskiej ($1\frac{1}{2}$ ark.).
3. Toż — obcych elementów (żydzi, cyganie etc.) ($\frac{1}{2}$ ark.).

Dział III.

Język.

(arkuszy 42).

A). Język polski.

1. Przegląd źródeł do historii języka polskiego ($1\frac{1}{2}$ ark.).
2. Stosunek języka polskiego do innych słowiańskich: Język prasłowiański. Grupa zachodniosłowiańska. Grupa tak zwana lechicka. Język polski w epoce przedpiśmiennej (2 ark.).
3. Powstanie i rozwój języka literackiego. Zachodzące w nim różnice terytoryalne. Rola języka polskiego w dziedzinie społecznego i politycznego życia w różnych epokach (2 ark.).
4. Wpływy języków obcych na język polski (3 ark.).
5. Psychologiczna charakterystyka języka polskiego (słoworód ludowy itd.) (2 ark.).
6. Opis dźwięków języka polskiego (2 ark.).
7. Grafika i ortografia (1 ark.).
8. Fonetyka (4 ark.).
9. Morfologia:
 - a) Formy gramatyczne (3 ark.).
 - b) Słowotwórstwo (2 ark.).

e), Syntaktyczne użycie form gramatycznych (4 ark.).

10. Składnia (2 ark.).

11. Metryka ($1\frac{1}{2}$ ark.).

14. Dyalektologia (5 ark.).

B). Języki ruskie i bałtyckie.

1. Języki ruskie (ich zewnętrzna historia na ziemiach Rzeczypospolitej, wpływ polszczyzny, krótkie uwagi o pochodzeniu i podziale dyalektycznym). (4 ark.).

2. Języki bałtyckie (dtto) (2 ark.).

C). Języki obce na ziemiach Rzeczypospolitej.

1. Niemiecki i żargon żydowski. 2. Rumuński. 3. Cygański. 4. Ormiański. 5. Hebrajski i karaïmski. 6. Tatarski. 7. Języki tajne. 8. Fińskie (Liwów, Estów, Kurów) (2 ark.).

Dział IV.

Archeologia.

(arkuszy 10).

1. Epoka kamienna ($1\frac{1}{2}$ ark.).

2. Epoka bronzowa i hallstatska ($1\frac{1}{2}$ ark.).

3. Epoka La Tène i rzymska (1 ark.).

4. Wykopaliska o charakterze orientalnym (1 ark.).

5. Epoka wędrówek ludów i ostatnia epoka przedhistoryczna ($1\frac{1}{2}$ ark.).

6. Antropologia przedhistoryczna (2 ark.).

7. Przegląd teorii o początkach Słowian w świetle wykopalisk ($1\frac{1}{2}$ ark.).

Dział V.

Początki kultury słowiańskiej.

(arkuszy 10).

1. Najdawniejsze siedziby Słowian (1 ark.).

2. Najdawniejszy podział na szczepy (1 ark.).

3. Ustrój polityczny i prawo Słowian przed w. X. (2 ark.).

4. Zawiązki państwowe (2 ark.).

5. Kultura (2 ark.).

6. Wpływ kultur obcych (2 ark.).

Dział VI.

Historia polityczna.

(arkuszy 72).

A). Przed rozbiorami.

1. Historia polityczna ogólna:

a) do r. 1296 (6 ark.).

b) do r. 1370 (4 ark.).

c) do r. 1506 ($6\frac{1}{2}$ ark.).

d) do r. 1632 (8 ark.).

e) do r. 1696 (4 ark.).

f) do r. 1796 (6 ark.).

2. Historia partykularna:

a) Śląska (2 ark.).

b) Mazowsza (2 ark.).

c) Rusi południowej (5 ark.).

d) Litwy z Białorusią (5 ark.).

e) Prus (2 ark.).

f) Inflant i Kurlandyi ($1\frac{1}{2}$ ark.).

B). Historia porozbiorowa.

1. Historia ogólna wraz z historią ziem pod panowaniem rosyjskiem ($7\frac{1}{2}$ ark.).
2. Historia Galicyi (i Wielkiego Księstwa krakowskiego) od r. 1773 (5 ark.).
3. Historia ziem pod panowaniem pruskim od roku 1773 (3 ark.).
4. Sprawy emigracyjne (1 ark.).
5. Rozwój życia polskiego na Śląsku (1 ark.).
6. Rozwój życia polskiego poza krajami polskimi w ostatnich czasach:
 - a) w Ameryce etc. ($\frac{1}{2}$ ark.).
 - b) we Francyi ($\frac{1}{4}$ ark.).
 - c) na Syberyi ($\frac{1}{4}$ ark.).
7. Rozwój samodzielności narodowej:
 - a) Rusinów (1 ark.).
 - b) Litwinów ($\frac{1}{2}$ ark.).

Dział VII.

Geografia historyczna.

(arkuszy 20).

A). Geografia polityczna przed rozbiorem.

1. Plemiona na obszarze późniejszej Rzeczypospolitej, obszary przez nie zajęte i granice tych obszarów ($1\frac{1}{2}$ ark.).
2. Granice państwa polskiego (z Litwą i Rusią) (2 ark.).
3. Podziały polityczne państwa polskiego (administracyjne i sądowe) (3 ark.).
4. Podziały polityczne Litwy i Rusi (2 ark.).
5. Podziały Prus i ich granice ($\frac{1}{2}$ ark.).
6. Podziały Inflant i ich granice ($\frac{1}{2}$ ark.).

B). Geografia polityczna w epoce porozbiorowej.

1. Podziały polityczne ziem:
 - a) pod panowaniem rosyjskiem (3 ark.).
 - b) pod panowaniem austriackim (1 ark.).
 - c) pod panowaniem pruskim (1 ark.).

C). Opis historyczny ziem polskich.

1. Opis historyczny ziem Korony, Litwy, Śląska, Prus, Inflant etc. ($5\frac{1}{2}$ ark.).

Dział VIII.

Statystyka.

(arkuszy 20).

A). Statystyka w epoce przedrozbiorowej.

1. Zaludnienie w różnych epokach (4 ark.).
2. Podział stanowy i zawodowy ludności (1 ark.).
3. Statystyka finansowa i skarbowość państwa (2 ark.).
4. Statystyka handlowa (1 ark.).
5. Statystyka rolnicza ($2\frac{1}{2}$ ark.).
6. Statystyka miast i wsi ($\frac{1}{2}$ ark.).

B). Statystyka ludności polskiej w epoce porozbiorowej.

1. Stan fizyczny i prawny ludności w ciągu XIX w. (1 ark.).
2. Rozmieszczenie ludności (1 ark.).
3. Stosunki zawodowe i kulturalne (1 ark.).
4. Statystyka narodowościowa i wyznaniowa ($4\frac{1}{2}$ ark.).
5. Ruch ludności (2 ark.).

Dział IX.

Stosunki gospodarcze.

(arkuszy 35).

A). Przed rozbiorami.

1. Pogląd ogólny na przewodnie idee gospodarcze w różnych epokach (1 ark.).
2. Stosunki gospodarcze w Polsce pierwotnej (1 ark.).
3. Puszcze, myśliwstwo, bartnictwo, w Polsce średniowiecznej i późniejszej ($\frac{1}{2}$ ark.).
4. Rolnictwo:
 - a) w epoce średniowiecznej ($1\frac{1}{2}$ ark.).
 - b) od XVI w. do końca w. XVIII (2 ark.).
 - c) historia uprawy roślin gospodarskich (2 ark.).
 - d) historia hodowli zwierząt (1 ark.).
 - e) historia narzędzi rolniczych ($\frac{1}{2}$ ark.).
5. Górnictwo (1 ark.).
6. Handel:
 - a) rozwój handlu;
 - b) cła;
 - c) komunikacje ($3\frac{1}{2}$ ark.).
7. Polityka handlowo-przemysłowa (1 ark.).
8. Przemysł:
 - a) przed powstaniem organizacyi cechowej ($\frac{1}{2}$ ark.).
 - b) przemysł cechowy ($2\frac{1}{2}$ ark.).
 - c) przemysł na wielką skalę (fabryczny, nakładowy) ($\frac{1}{2}$ ark.).
9. Waluta i stopa mennicza (1 ark.).
10. Kredyt i banki (1 ark.).
11. Historia cen (1 ark.).
12. Miary i wagi ($\frac{1}{2}$ ark.).

B). W epoce porozbiorowej.

1. Pogląd na ogólny rozwój stosunków ekonomicznych w ziemiach polskich ($1\frac{1}{2}$ ark.).
2. Rozwój stosunków gospodarczych w ziemiach pod panowaniem rosyjskiem:
 - a) rolnictwo (2 ark.).
 - b) przemysł i górnictwo (2 ark.).
 - c) handel, kredyt, komunikacje (1 ark.).
3. Toż — pod panowaniem austriackiem:
 - a) rolnictwo (2 ark.).
 - b) przemysł i górnictwo (1 ark.).
 - c) handel, kredyt, komunikacje (1 ark.).
4. Toż — pod panowaniem pruskim:
 - a) rolnictwo (1 ark.).
 - b) przemysł i górnictwo ($\frac{3}{4}$ ark.).
 - c) handel, kredyt, komunikacje ($\frac{3}{4}$ ark.).

Dział X.

Ustrój prawny i społeczny.

(arkuszy 40).

A). Przed rozbiorami.

1. Historia źródeł prawa w Polsce i na Litwie ($2\frac{1}{2}$ ark.).
2. Źródła praw obcych w Polsce obowiązujących ($1\frac{1}{2}$ ark.).
3. Rozwój organizacyi społecznej i politycznej ($12\frac{1}{2}$ ark.).
4. Prawo sądowe:
 - a) karne ($2\frac{1}{2}$ ark.).
 - b) procesowe (3 ark.).
 - c) prywatne (3 ark.).

B). W epoce porozbiorowej.

1. Ustrój prawny i społeczny na ziemiach polskich pod panowaniem rosyjskiem:
 - a) do upadku powstania 1863;
 - b) urzędzenia współczesne (po r. 1863);
 - c) przegląd ważniejszych źródeł prawa (zwłaszcza kodyfikacyi) (6 ark.).
2. Toż — pod panowaniem austriackiem:
 - a) do r. 1848;
 - b) urzędzenia współczesne (od r. 1848);
 - c) przegląd ważniejszych źródeł prawa (zwłaszcza kodyfikacyi) (4 ark.).
3. Toż — pod panowaniem pruskim:
 - a) do Kongresu wiedeńskiego;
 - b) urzędzenia współczesne (od r. 1815);
 - c) przegląd ważniejszych źródeł prawa (zwłaszcza kodyfikacyi) (3 ark.).
4. Prawno-polityczne warunki stosunków międzydzielnicowych w ciągu w. XIX (2 ark.).

Dział XI.

Kościół.

(arkuszy 30).

A). Przed rozbiarami.

1. Rozwój zewnętrzny kościoła łacińskiego (przyjęcie chrześcijaństwa, metropolie, biskupstwa, parafie, statystyka kościołów, stosunki z Rzymem, stosunek do państwa, przywileje, majątek, walka z herezyą etc.) (5 ark.).
2. Zakony i kongregacye (2 ark.).
3. Sądownictwo i prawo kościelne polskie (1 ark.).
4. Służba boża (kult, liturgia, święta etc.) (1¹/₂ ark.).

5. Życie kościelne (obyczaje kleru, katecheza, duszpasterstwo, praktyki religijne, bractwa) (2 ark.).
6. Kościół grecki (przed Unią i po Unii) (3 ark.).
7. Kościół ormiański (1¹/₂ ark.).
8. Dyssydenci (3 ark.).
9. Innowiercy i ich stosunki wyznaniowe (żydzi, mahometanie etc.) (2 ark.).

B). W epoce porozbiorowej.

1. Rozwój kościoła rzymsko-katolickiego na ziemiach polskich w ciągu XIX w. (dzieje zewnętrzne, zakony i kongregacye, sądownictwo, służba boża, życie kościelne etc.):
 - a) pod panowaniem rosyjskiem (3 ark.).
 - b) pod panowaniem austriackiem (2 ark.).
 - c) pod panowaniem pruskim (2 ark.).
2. Kościół grecko-katolicki i kościół prawosławny na ziemiach polskich w XIX w. (2 ark.).
3. Dyssydenci (1¹/₄ ark.).
4. Żydzi (3³/₄ ark.).

Dział XII.

Szkolnictwo.

(arkuszy 20).

A). Przed rozbiarami.

1. Szkolnictwo średniowieczne kościelne (1 ark.).
2. Uniwersytet krakowski:
 - a) w wiekach średnich (1¹/₂ ark.).
 - b) od XVI do końca XVIII w. (1 ark.).
3. Polacy na uniwersytetach obcych (1¹/₂ ark.).
4. Szkoły od uniwersytetu zależne (1 ark.).
5. Szkoły dyssydentów (3³/₄ ark.).

6. Szkoły innowierców ($\frac{1}{4}$ ark.).
7. Szkoły jezuickie i pijarskie (2 ark.).
8. Akademia wileńska, zamojska, kijowska etc. ($1\frac{1}{2}$ ark.).
9. Komisya edukacyjna (1 ark.).

B). W epoce porozbiorowej.

1. Rozwój szkół wyższych, średnich, ludowych i zawodowych pod panowaniem rosyjskiem (5 ark.).
2. Toż — austriackiem (3 ark.).
3. Toż — pruskiem (2 ark.).

Dział XIII.

Środki oświaty (po za szkołą).

(arkuszy 18).

1. Rozwój drukarstwa i księgarstwa (wraz z rzeczą o cenzurze) (3 ark.).
2. Rozwój czasopism:
 - a) do r. 1831 (1 ark.).
 - b) od r. 1831 ($1\frac{1}{2}$ ark.).
3. Archiwa (2 ark.).
4. Biblioteki (2 ark.).
5. Zbiory naukowe i muzea:
 - a) z zakresu nauk ścisłych i przyrodniczych (1 ark.).
 - b) z zakresu nauk humanistycznych ($1\frac{1}{2}$ ark.).
6. Towarzystwa naukowe, literackie, artystyczne etc. (2 ark.).
7. Teatr i misterya w Polsce:
 - a) przed rozbiorami (1 ark.).
 - b) po rozbiorach (2 ark.).
8. Popularyzacja wiedzy (towarzystwa oświaty, tanie wydawnictwa, wykłady etc.) (1 ark.).

Dział XIV.

Obyczaj.

(arkuszy 24).

A). Historia obyczaju przed rozbiorami.

1. Obyczaj w Polsce średniowiecznej (3 ark.).
2. Obyczaj od w. XVI do końca w. XVIII:
 - a) życie dworskie ($1\frac{1}{2}$ ark.).
 - b) mieszkania, ubiory, sprzęty, życie szlachty w domu i poza domem (4 ark.).
 - c) świat szkolarski (1 ark.).
 - d) życie mieszczańskie ($1\frac{1}{2}$ ark.).
 - e) życie chłopskie (2 ark.).
3. Wierzenia, czary, legendy, przysłowia, etc. w dawnej Polsce (1 ark.).

B). Obyczaj w epoce porozbiorowej.

1. Etnografia właściwa ludu polskiego (osada, chata, ubranie, jedzenie, leczenie, narzędzia pracy, gospodarstwo) — z uwzględnieniem stosunków ludu ruskiego i litewskiego (3 ark.).
2. Obyczaje natury społecznej (rodzina, życie zawodowe i sąsiedzkie, zwyczaje prawne, zwyczaje doroczne i świąteczne, obrzędy weselne, chrześciane, pogrzebowe etc.) — (dtto) (3 ark.).
3. Twórczość umysłowa, wierzenia, wiedza ludowa — (dtto) (3 ark.).
4. Sztuka ludowa — (dtto) (1 ark.).

Dział XV.

Wojsko i wojna.

(arkuszy 12).

A). Przed rozbiorami.

1. Okresy rozwoju sztuki wojennej (1 ark.).

2. Organizacya sił zbrojnych (tworzenie, skład, podział, liczba, administracya, zaopatrzenie etc.).
 - a) w epoce średniowiecznej (1 ark.).
 - b) w czasach późniejszych (4 ark.).
3. Uzbrojenie i rodzaje broni (1 ark.).
4. Budownictwo wojenne (1 ark.).
5. Taktyka i strategia (1 ark.).
6. Kozaczczyzna (1 ark.).

B). W epoce porozbiorowej.

1. Organizacya legionów ($\frac{1}{2}$ ark.).
2. Wojsko za czasów Księstwa warszawskiego i Królestwa kongresowego ($1\frac{1}{2}$ ark.).

Dział XVI.

Historyczne nauki pomocnicze.

(arkuszy 12).

1. Paleografia (rękopisy, dyplomy, materiały pisarski, filigrany, historia pisma etc.) (1 ark.).
2. Dyplomatyka (dyplomy publiczne i prywatne, kancelarye monarsze, metryka koronna i litewska, język, chronologia) (3 ark.).
3. Sfragistyka ($2\frac{1}{2}$ ark.).
4. Heraldyka ($2\frac{1}{2}$ ark.).
5. Numizmatyka ($2\frac{1}{2}$ ark.).
6. Ordery i tytuły ($\frac{1}{2}$ ark.).

Dział XVII.

Sztuka i muzyka.

(arkuszy 32).

1. Pogląd na okresy rozwoju sztuki polskiej (2 ark.).
2. Architektura:
 - a) do końca XVI w. (3 ark.).

- b) w w. XVII i XVIII (2 ark.).
- c) w w. XIX (1 ark.).
- d) budownictwo drewniane (2 ark.).

3. Malarstwo:

- a) do końca XVI w. (2 ark.).
- b) w w. XVII i XVIII (1 ark.).
- c) w w. XIX ($3\frac{1}{2}$ ark.).

4. Rzeźba:

- a) do końca XVIII w. (2 ark.).
- b) w w. XIX (1 ark.).

5. Reprodukcyja artystyczna (2 ark.).

6. Przemysł artystyczny ($3\frac{1}{2}$ ark.).

7. Sztuka ruska (1 ark.).

8. Sztuka ormiańska i żydowska (1 ark.).

9. Muzyka (5 ark.).

Dział XVIII.

Literatura piękna.

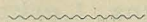
(arkuszy 35).

1. Pogląd na okresy rozwoju (2 ark.).
2. Poezya polska średniowieczna (1 ark.).
3. Poezya humanistyczna łacińska (2 ark.).
4. Poezya polska (liryczna, satyryczna, epiczna, dydaktyczna etc.) od w. XVI do końca XVIII (6 ark.).
5. Toż — w w. XIX (6 ark.).
6. Rozwój dramatu i komedyi:
 - a) do końca XVIII w. (2 ark.).
 - b) w w. XIX (3 ark.).
7. Powieść, literatura anegdotyczna etc. (5 ark.).
8. Pamiętniki (2 ark.).
9. Krasomówstwo ($2\frac{1}{2}$ ark.).
10. Panegiryki i listy ($\frac{1}{2}$ ark.).
11. Krytyka artystyczna (1 ark.).
12. Dawna poezya ruska (2 ark.).

Dział XIX.
Literatura naukowa.

(arkuszy 42).

1. Filozofia i pedagogia (4 ark.).
2. Językoznawstwo (2 ark.).
3. Teologia i kaznodziejstwo (z uwzględnieniem ruskiej teologii w dawnej Polsce) (4 ark.).
4. Prawo:
 - a) do rozbiorów (2 ark.).
 - b) w Polsce porozbiorowej (2 ark.).
5. Ekonomia (2 ark.).
6. Literatura polityczna:
 - a) wieków średnich ($1\frac{1}{2}$ ark.).
 - b) od w. XVI do rozbiorów (2 ark.).
 - c) w w. XIX ($1\frac{1}{2}$ ark.).
7. Nauka historii:
 - a) dziejopisarstwo;
 - b) historia literatury i sztuki;
 - c) wydawnictwa źródeł (6 ark.).
8. Geografia i podróże (2 ark.).
9. Etnografia ($1\frac{1}{2}$ ark.).
10. Orientalistyka w dawnej Polsce ($1\frac{1}{2}$ ark.).
11. Literatura wojskowa (1 ark.).
12. Nauki ścisłe (fiz.-matem.) (5 ark.).
13. Nauki przyrodnicze (3 ark.).
14. Medycyna (2 ark.).
15. Gospodarstwo (1 ark.).
16. Zestawienia statystyczne z zakresu twórczości literackiej i naukowej (ilość druków, ilość rzeczy oryginalnych, przekładów, daty co do różnych gałęzi produkcyi umysłowej etc.) (2 ark.).

III. ZESTAWIENIE.

TOM I.

Geografia fizyczna (16 ark.).
Antropologia (5 ark.).

TOM II i III.

Język (42 ark.).

TOM IV.

Archeologia (10 ark.).
Początki kultury słowiańskiej (10 ark.).

TOM V, VI, VII.

Historia polityczna (72 ark.).

TOM VIII.

Geografia historyczna (20 ark.).

TOM IX.

Statystyka (20 ark.).

TOM X i XI.

Stosunki gospodarcze (35 ark.).

TOM XII i XIII.

Ustrój prawny i społeczny (40 ark.).

TOM XIV.

Kościół (30 ark.).

TOM XV.

Szkolnictwo (20 ark.).

TOM XVI.

Środki oświaty po za szkołą (18 ark.).

TOM XVII.

Obyczaj (24 ark.).

TOM XVIII.

Wojsko i wojna (12 ark.).

Historyczne nauki pomocnicze (12 ark.).

TOM XIX i XX.

Sztuka i muzyka (32 ark.).

TOM XXI i XXII.

Literatura piękna (35 ark.).

TOM XXIII i XXIV.

Literatura naukowa (42 ark.).

TOM XXV.

Indeksy.

Kraków, dnia 16 listopada 1905 r.

Szanowny Panie!

Zarząd Akademii Umiejętności w Krakowie ma zaszczyt zwrócić się do Szanownego Pana z propozycją napisania pracy na temat *Porzuty Crasopism w Polsce chw. r. 1831*

która to praca ma wejść jako część składowa do zbiorowego wydawnictwa pod tytułem „Encyklopedia polska“, mianowicie do działu *XIII (Środki odwróty)*

też Encyklopedyi.

Zarząd Akademii załącza dwa egzemplarze warunków, na jakich pragnąłby pozyskać przystąpienie Szanownego Pana do powyższej zbiorowej pracy i jeden egzemplarz uchwalonego przezeń „Programu Encyklopedyi polskiej“ z umieszczonymi na tegoż czele „Wskazówkami dla współpracowników“.

Jeżeli Szanowny Pan na te warunki się zgadza, to Zarząd Akademii prosi, abyś Pan na odwrotnej stronie jednego egzemplarza, zawierającego owe warunki, wystósował następujące pismo pod adresem: Komitet redakcyjny Encyklopedyi polskiej (Kraków, ul. Sławkowska l. 17, gmach Akademii Umiejętności):

Do Zarządu Akademii w Krakowie.

Odpowiadając na pismo z dnia 16. X. 1905 mam zaszczyt oświadczyć, iż przyjmuję zaproszenie do napisania pracy na temat *Porzuty Crasopism w Polsce chw. r. 1831*

która to praca ma wejść jako część składowa do wydawnictwa zbiorowego

pod tytułem „Encyklopedia polska” oraz przyjmuję podane mi w powyższym zaproszeniu a przedrukowane obok niniejszego listu warunki.

Zarazem potwierdzam odbiór uchwalonego przez Zarząd Akademii „Programu Encyklopedyi polskiej” z umieszczonemi na tegoż czele „Wskazówkami dla współpracowników”.

Drugi egzemplarz wydrukowanych warunków zechce Szanowny Pan zatrzymać dla siebie.

Wreszcie Zarząd Akademii dodaje, iż redaktorem działu XIII jest członek Komitetu redakcyjnego Encyklopedyi Dr. J. Grosse.

W imieniu Zarządu Akademii Umiejętności

Do Zarządu Akademii w Warszawie

W odpowiedzi na pismo z d. 16, XI, 1905, mam zasądzić, iż mógłbym opracować artykuł p. t. „Rozwój prasofisji w Polsce do r. 1795”. Historia prasofisji w dobie państwa polskiego, zwłaszcza w przedziale do r. 1831, wymagałaby studiów, których podjąć nie mogę.

Wawrzyszewo, dnia 24.

16, XI, 1905.

Dr. J. Grosse

77

Łgr. II.
...wypłacać...
...nie należy...
...zgodnie z...

...Gdyby autor nie dostarczył...
...w terminie...
...z Komisją...

WARUNKI

WSPÓŁPRACOWNICTWA W ENCYKLOPEDYI POLSKIEJ.

- 1) Rozmiary tekstu pracy p. t. *Rozwój prasofisji w Polsce do r. 1831* nie mogą przekraczać 1 arkuszy druku garmontem, w formacie wielkiej ósemki, nieco większym od formatu „Rozpraw” Akademii Umiejętności. Do rozmiarów tekstu nie liczy się jednak ilustracyi i map. Dokładny wzór formatu przyjętego dla Encyklopedyi rozesłany zostanie autorom po przyjęciu przez nich propozycyi współprawnictwa.
- 2) Zarówno co się tyczy treści pracy, jak i co do sposobu jej pisania stosuje się autor do uchwalonego przez Zarząd Akademii „Programu Encyklopedyi polskiej” oraz do wydrukowanych na jego czele „Wskazówek dla współpracowników”.
- 3) Autor zobowiązuje się przesłać pracę zamówioną na ręce Komitetu redakcyjnego „Encyklopedyi”, wyznaczonego przez Akademię najpóźniej do dnia 1 stycznia 1907 r.
- 4) Redaktor działu będzie miał prawo nadesłaną przez autora pracę poddać poprawkom stylistycznym lub takim przeróbkom, które są niezbędne dla utrzymania jednolitości całego działu. Tego rodzaju przeróbki nastąpią jednak po porozumieniu się z autorem pracy.
- 5) Po przyjęciu pracy przez Komitet redakcyjny „Encyklopedyi”, który w tej sprawie ostatecznie decyduje, oraz po wydrukowaniu pracy, otrzyma autor ze strony Akademii honorarium 200 koron od arkusza drukowanego tekstu, w granicach tych rozmiarów pracy, które powyżej zostały oznaczone. Nadto każdy z autorów otrzyma 10 nadbitek swojej pracy.
- 6) Gdyby drukowanie nadesłanej pracy musiało uleść pewnej zwłoce, n. p. z powodu niedostarczenia rękopisów przez

17

innych współpracowników tegoż samego działu, wypłaci Akademia autorowi z góry na żądanie 60%, należnego honorarium jako zaliczkę.

7) Gdyby autor nie dostarczył pracy w terminie powyżej oznaczonym albo też w terminie przedłużonym w porozumieniu z Komitetem redakcyjnym, to Akademia niema obowiązku jej drukować, ani też płacić za nią honorarium.

8) Akademia zastrzega sobie prawo własności powyższej pracy i ma prawo zużytkować ją ewentualnie także w następnych wydaniach „Encyklopedyi“. W takim wypadku wynagrodzi to Akademia dodatkowem honorarium, którego wysokość Zarząd Akademii osobno oznaczy.

innych współpracowników tego samego dzieła, wybaczi Akade-
mia autorowi i jego spadkobiercom 50% najbliższego honorarium jako
zaliczkę.

7) Gdyby autor nie dostarczył pracy w terminie powyżej
oznaczonym albo nie w terminie przedłużonym w porozumieniu
z Komitetem redakcyjnym, to Akademia nie ma obowiązku jej
drukować, ani też płacić za nią honorarium.

8) Akademia zastrzega sobie prawo własności powyższej
pracy i się prawo zacytować ją ewentualnie także w nastę-
pnych wydaniach „Encyklopedyi”. W takim wypadku wynagro-
dzi to Akademia dodatkowych honorarium, którego wysokość
Zarząd Akademii osobno oznaczy.

AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
W KRAKOWIE.

Kraków, dnia 16 listopada 1905 r.

Szanowny Panie!

Zarząd Akademii Umiejętności w Krakowie ma zaszczyt zwrócić się do Szanownego Pana z propozycją napisania pracy na temat *Formisya zduhacyjna*

która to praca ma wejść jako część składowa do zbiorowego wydawnictwa pod tytułem „Encyklopedia polska“, mianowicie do działu XII (*Leśnictwo*) poddział A

teżże Encyklopedyi.

Zarząd Akademii załącza dwa egzemplarze warunków, na jakich pragnąłby pozyskać przystąpienie Szanownego Pana do powyższej zbiorowej pracy i jeden egzemplarz uchwalonego przezeń „Programu Encyklopedyi polskiej“ z umieszczonymi na tegoż czele „Wskazówkami dla współpracowników“.

Jeżeli Szanowny Pan na te warunki się zgadza, to Zarząd Akademii prosi, abys Pan na odwrotnej stronie jednego egzemplarza, zawierającego owe warunki, wystósował następujące pismo pod adresem: Komitet redakcyjny Encyklopedyi polskiej (Kraków, ul. Sławkowska l. 17, gmach Akademii Umiejętności):

Do Zarządu Akademii w Krakowie.

Odpowiadając na pismo z dnia 16. XI. 1905 mam zaszczyt oświadczyć, iż przyjmuję zaproszenie do napisania pracy na temat *Formisya zduhacyjna*

która to praca ma wejść jako część składowa do wydawnictwa zbiorowego

pod tytułem „Encyklopedia polska” oraz przyjmuję podane mi w powyższym zaproszeniu a przedrukowane obok niniejszego listu warunki.

Zarazem potwierdzam odbiór uchwalonego przez Zarząd Akademii „Programu Encyklopedyi polskiej” z umieszczonemi na tegoż czele „Wskazówkami dla współpracowników”.

Drugi egzemplarz wydrukowanych warunków zechce Szanowny Pan zatrzymać dla siebie.

Wreszcie Zarząd Akademii dodaje, iż redaktorem działu XII. A jest członek Komitetu redakcyjnego Encyklopedyi prof. Kosowski.

W imieniu Zarządu Akademii Umiejętności

Umiński

77

Egz. II

WARUNKI

WSPÓŁPRACOWNICTWA W ENCYKLOPEDIYI POLSKIEJ.

1) Rozmiary tekstu pracy p. t. *Skonieczna studnia*

cyfry
nie mogą przekraczać 1 arkuszy druku garmontem, w formacie wielkiej ósemki, nieco większym od formatu „Rozpraw” Akademii Umiejętności. Do rozmiarów tekstu nie liczy się jednak ilustracy i map. Dokładny wzór formatu przyjętego dla Encyklopedyi rozesłany zostanie autorom po przyjęciu przez nich propozycyi współpracownictwa.

2) Zarówno co się tyczy treści pracy, jak i co do sposobu jej pisania zastosuje się autor do uchwalonego przez Zarząd Akademii „Programu Encyklopedyi polskiej” oraz do wydrukowanych na jego czele „Wskazówek dla współpracowników”.

3) Autor zobowiązuje się przesać pracę zamówioną na ręce Komitetu redakcyjnego „Encyklopedyi”, wyznaczonego przez Akademię najpóźniej do dnia 1 stycznia 1907 r.

4) Redaktor działu będzie miał prawo nadesłaną przez autora pracę poddać poprawkom stylistycznym lub takim przeróbkom, które są niezbędne dla utrzymania jednolitości całego działu. Tego rodzaju przeróbki nastąpią jednak po porozumieniu się z autorem pracy.

5) Po przyjęciu pracy przez Komitet redakcyjny „Encyklopedyi”, który w tej sprawie ostatecznie decyduje, oraz po wydrukowaniu pracy, otrzyma autor ze strony Akademii honorarium 200 koron od arkusza drukowanego tekstu, w granicach tych rozmiarów pracy, które powyżej zostały oznaczone. Nadto każdy z autorów otrzyma 10 nadbitek swojej pracy.

6) Gdyby drukowanie nadesłanej pracy musiało uleść pewnej zwłoce, n. p. z powodu niedostarczenia rękopisów przez

innych współpracowników tegoż samego działu, wypłaci Akademia autorowi z góry na żądanie 60% należnego honorarium jako zaliczkę.

7) Gdyby autor nie dostarczył pracy w terminie powyżej oznaczonym albo też w terminie przedłużonym w porozumieniu z Komitetem redakcyjnym, to Akademia niema obowiązku jej drukować, ani też płacić za nią honorarium.

8) Akademia zastrzega sobie prawo własności powyższej pracy i ma prawo zużytkować ją ewentualnie także w następnych wydaniach „Encyklopedyi“. W takim wypadku wynagrodzi to Akademia dodatkowem honorarium, którego wysokość Zarząd Akademii osobno oznaczy.

77

Do Zarządu Akademii w Warszawie

Odpowiadając na pismo nr. 16, XI, 1905, mam zaszczyt oznajmiać, iż przyjmuję odpowiedzialność za wydanie pracy na temat „Komunikacja edukacyjna“, która do czasu mojej śmierci została oddana do wydawnictwa zbiorowego p.d. „Encyklopedia polska“, oraz przyjmuję postawione mi w piśmie zażalenie, a przedyskutowawszy sprawę z następnym Lektorem, mam zaszczyt poinformować odtąd w sprawie tegoż pisma Zarząd Akademii „Wydawnictwa Encyklopedia polska“ i umieszczenia na jego ciele „Współpraca dla współczesności“.

Warszawa, dnia 24. 26, XI, 1905.

Władysław Skłodowski

Komitet
"Encyklopedyi polskiej"

K r a k ó w , dnia 6/IV. 1906.

J w i e l m o ż n y P a n i e !

W imieniu Komitetu "Encyklopedyi polskiej" i w porozumie -
niu z Zarządem Akademii Umiejętności mam zaszczyt zawiadomić
Go, że termin do nadsyłania prac, mających wejść w skład "Ency -
klopedyi polskiej" został przedłużony o rok jeden, to znaczy
do dnia 1-go stycznia r. 1908.

Załączam wyrazy głębokiego poważania

W imieniu Komitetu

sekretarz: Stanisław ESTREICHER.

DO

WIELMOŻNEGO PANA *Władysława Smoleńskiego*

Szanowny Panie!

Jako współpracownikowi Encyklopedyi Polskiej mam zaszczyt uprzejmie przypomnieć, że Komitet Redakcyjny oznaczył termin odbierania zamówionych artykułów na dzień 1 stycznia 1908 r., a Podkomitet Warszawski na posiedzeniu z d. 28 kwietnia 1905 r. zalecił poprzednie przedkładanie mu każdego artykułu do przejrzania, czytania w całości lub ustepami i przedyskutowania w gronie historyków miejscowych. Obecnie grono to przekształciło się na Towarzystwo Miłośników Historji, zarejestrowane przez Urząd Gubernialny Warszawski w dniu 15/28 września 1906, urosło do liczby stu kilkudziesięciu członków płci obojej i pragnie w społeczeństwie naszym, tak upośledzonym i zaniedbanym na polu pracy dziejoznawczej, rozbudzić najżywszy możliwie ruch naukowy na całym obszarze Historji wraz z jej naukami pomocniczymi. w tym celu uchwaliło na 2-em swoim posiedzeniu Zwyczajnem d. 22 lutego, że do pożądaných i najpilniejszych w roku bieżącym zatrudnień swoich zalicza dyskusję nad artykułami, przeznaczonymi do "Encyklopedyi Polskiej". Jak tylko autor artykułu zgłosi się do sekretarza Zarządu Dr. Stanisława Kętrzyńskiego, bibliotekarza Ordynacyi Hr. Krasieńskiego (Krakowskie Przedmieście 5) z wymienieniem tematu albo też, artykuł jego zostanie zamieszczony na porządku dziennym najbliższego posiedzenia Zwyczajnego ogłaszanych zawsze w kilku dziennikach. Spodziewać się należy, iż specjaliści w danej gałęzi dziejoznawstwa przybędą na to posiedzenie i przez chętny udział w dyskusyi ułatwią autorowi rozstrzygnięcie kwestyj spornych lub wątpliwych, jakie się każ-

demu z nas przy opracowaniu większych działów następująca.

Zachęcając do korzystania z pożytecznej dla obu stron sposobności, upraszam Szanownego Pana zarazem o dostarczenie swoich artykułów Podkomitecie Redakcyjnemu Warszawskiemu, adresując je do mnie w czasie możliwie najkrótszym dla uniknięcia trudności ostatniej chwili przed oznaczonym terminem. Szczęśliwie przytem serdeczne koleżeńskie pozdrowienie

Horon

27

KOMITET
ENCYKLOPEDIYI POLSKIEJ.

AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
W KRAKOWIE (UL. SŁAWKOWSKA L. 17).

Kraków, dnia

7/4

1907

odp. 18 Junij. 907.

JWielmożny Panie!

Z końcem bieżącego roku upływa termin naznaczony dla wykończenia prac, mających wejść w skład „Encyklopedyi polskiej“.

Komitet „Encyklopedyi“, pragnąc za wczasu ustalić plan druku całego wydawnictwa, zwraca się do Niego jako do jednego z współpracowników z uprzejmą prośbą o zawiadomienie, czy w powyższym terminie praca JW Pana będzie napisaną i Komitetowi nadaną, czy też JW Pan będzie potrzebował dla jej wykończenia przedłużenia umówionego terminu.

W razie jeśliby JW Pan zażądał przedłużenia terminu, Komitet uprasza o łaskawe podanie bliższej informacyi, w jakim stadium znajdują się poczynione przez Niego dotychczas przygotowania do napisania zamówionej u Niego pracy (względnie prac), oraz jak znaczne przedłużenie terminu byłoby z Jego strony pożądane.

Zwracamy uwagę, że przedłużenie po za koniec roku 1908 utrudniłoby ogromnie przyjscia wydawnictwa do skutku.

Równocześnie z niniejszym listem przesyłamy Mu wzór formatu i czcionek (garmond dla tekstu, a petit dla uwag), jakie użyte będą przy druku „Encyklopedyi polskiej“.

Z wysokim poważaniem.

W imieniu Komitetu „Encyklopedyi polskiej“

prof. Stan. Estreicher

sekretarz Komitetu.

Instytucya wolnej elekcyi, po śmierci Zygmunta Augusta w całej wyrazistości stanąwszy, wystawiła Polskę na dwa niebezpieczeństwa, na mieszanie się polityki obcej i na rozpadanie się obywateli w partye pojedynczych pretendentów, które najczęściej samą elekcyą przeżywały. I tak pierwsze bezkrólewie mieści już w sobie wszystkie główne teorye i sympaty polityczne, jakie się następnie w Polsce zagnieździły i w rozmaitych chwilach dziejowych kolejno przeważały. Mamy z owej epoki niemało broszur politycznych za jednym lub drugim elektem, świadczących o wykształconym zmyśle politycznym, o zrozumieniu sytuacji Polski w Europie.

Sympaty rakuskie, u masy narodu rzadkie, u możnowładców często występujące, wychodziły z wspomnień długiej z Habsburgami przyjaźni Jagiellonów, ze stosunków wielkich panów z Wiedniem, z poparcia stolicy apostolskiej, ze wspólnego obu państwom zadania walczenia z Turcyą w imię chrześcijaństwa, z powagi wreszcie, którą zawsze jeszcze nad umysłami władał tron świętego rzymskiego państwa. W stronnictwie rakuskiem spotykamy podczas pierwszych elekcyj nawet heretyckich panów, co się tłumaczy znaną Maxymiliana cesarza przychylnością dla reformacyi. Masa narodu, opinia powszechna, zawsze była przeciwną rakuskiemu domowi, przeciwnym był mu Zamojski, mogący stanowić wyobraziciela duszy narodowej, a wstręt ten polegał na wspomnieniach nieszczerych tego domu z Polską stosunków, na obawie zwrócenia na siebie potęgi tureckiej, narodowej antypaty do Niemców, nadwszystko zaś na przeczuciu wynaradawiających dążeń, których ta dynastia nigdy nie opuściła, na odstraszających przykładach losu Czech i Węgier, przyłączonych do korony Habsburgów. Wszakżeż sami posłowie cesarscy, pobratawszy się na biesiadach z Polakami, Czesi rodem, mieli przestrzegać przed elekcyą Rakuszanina, wskazując na los własnej ojczyzny.

Polityka francuska, z początku dla masy narodu obojętna, przyjęła się łatwo przez zręczność Montluka, nowość rzeczy, świetne obietnice i brak obawy, aby jakąkolwiek presyą bezpośrednią na naród i wolność jego uczynić mogła. Zaczęto pojmować, że złączyć się z Francyą, jest to stanąć groźnie w obec Austrii, jest to nie narazić sobie Turka, jest to nie stracić samodzielności, której ościenny elekt mógł zagrozić. Co więcej, obie partye, tak katolicka jak dyssydencka pokładały wielkie dla siebie nadzieje w wyborze Henryka. Katolicka uważała go za prawowiernego xiążęcia, w czym ją utwierdzał Montluk; dyssydencka uważała, że pochodził z kraju, w którym od pokoju w Saint Germain hugenoci tolerowani a nawet przeważnymi byli, a sama osoba Montluka, w wierze katolickiej podejrzana, przez kardynała Hoziusza Mamelukiem przezywana, dawała jej pewną w tem rękojmię. Gdy się wieść o rzezi św. Bartłomieja w Polsce rozeszła, którą Hozyusz jako szczęśliwą powitał, utwierdzili się katolicy w swem przekonaniu, dyssydentom umiał Montluk przedstawić tę

zbrodnię jako konieczny środek utłumienia politycznego buntu, a niestraciwszy stronników, którym złote góry obiecywał, skłonił ich tylko do obmyślenia konfederacji zapewniającej wolność wyznaniom.

Trzecią z kolei była polityka moskiewska. Miała ona główną siedzibę na zagrożonej od Moskwy Litwie, w Polsce zaś tu i ówdzie doktrynerów, którzy trzymając się tradycji prądu Polski na wschód, wskazując na przyłączenie Litwy mieli nadzieję, że się w ten sposób i Moskwa do Polski wcieli, za co im w trzy wieki później Karamzyn panegiryki wypalił, przewracając naturalnie rzecz na drugą stronę. Ale w świeżej każdej pamięci będące okrucieństwa Iwana Groźnego, brutalstwo i śmieszna duma jego żądań, objawionych Haraburdzie, niewysłanie poselstwa z przyczyny, że się sam poselstwa z prośbą o przyjęcie korony spodziewał, zabiły tę nieliczną partycję w pieluchach, ciągła nienawiść obopólna nie dozwoliła jej nigdy większych przybrać rozmiarów, aż za czasów nieszczęśliwych Stanisława Augusta, w których przyjaciele Moskwy przyjęli oraz na siebie smutny urząd grobarzy Polski.

Nieliczni ale znakomici ludzie żądali na tron Jana szwedzkiego. Szwecya weszła w bliższe stosunki z Polską dopiero od sprawy inflanckiej. Zygmunt, syn Jana, urodzonym był z Jagiellonki, alians z Szwecyą był podporą w wojnie z Moskwą. Ale Jan był za starym, Zygmunt jeszcze dziećciem. Morze dzieliło oba państwa. Wybór nie przedstawiał wybitnych korzyści.

Iwan groźny żadnego nie wysłał posła. Gdy wspomniany wyżej Haraburda do niego przybył, odpowiedział Iwan z całą szczerością, że nietylko syna Fiedora poszle, ale i sam gotów panować i do tytułu cara moskiewskiego przyjąć tytuł króla polskiego i w. kniazia litewskiego, byle Kijów i Inflanty przypisano do Moskwy, a potomstwo jego prawem następstwa w Polsce panowało. Żądał także naiwnie wolności rozszerzania wiary greckiej w Polsce przez stawianie cerkwi i ustanawianie władków, obiecując nawzajem zachowanie swobód i wolności. W końcu kontentował się samą Litwą, przyrzekając że Wołyń i Podlasie Polsce zostawi, byle mu Kijów oddano. Te piękne warunki musiały oziębic Litwinów; sam Iwan tak był pewnym ich skutku, że nie uważał za rzecz potrzebną, wysłać na elekcyą przedstawicieli. Przed Haraburdą jeździł do Iwana od litewskich panów poseł Worapaj z ofiarą mitry xiążęcej. Te ubiegania się nadeły widać Iwana.

Równie barbarzyńsko zuchwałem było postąpienie Porty. Czausz Achmet wręczył stanom list od sultana upominający, aby Polacy, jeżeli chcą łaski i przychylności jego, nie obierali żadnego nieprzyjawnego Porcie xiążęcia, ale najlepiej kogo ze swoich dygnitarzy, prymasa (!), marszałka Firleja lub hetmana Jazłowieckiego. »W przeciwnym razie żadne tłumaczenie z waszej strony nie będzie miało miejsca«.

Po przesłuchaniu poselstw, które natychmiast z miejsca obrad oddalono (Komendoniego ze Skierniewic, Francuzów do Płocka, Rakuszan do Łowicza), kilkanaście dni zbiegło na obradach obcych przedmiotowi elekcyi, po za któremi kryły się naturalnie zabiegi partyj i ambicij pojedynczych osób. Odzywały się zewsząd głosy o exekucyę praw, o naprawę rzeczypospolitej, aby przyszedł panu nowe zdobycze wolności do potwierdzenia podać. Dyssydentom szło szczególnie o ową konfederacyę warszawską, gwarantującą im wolność wyznania. Poruszono powtórnie sprawę Mniszków, która atoli jak wprzód na sejmie usunięta została.

861/51.

Warszawa, d. 10. XII 1907

Do W-go Pana Władysława Sawickiego

Podpisani uprzejmie proszą Szanownego

Pana o łaskawe przybycie na posiedzenie Zarządu
w sprawie „Encyklopedyi polskiej” Akad. Umiej.
„TOW. MIŁOŚNIKÓW HISTORJI”, które się odbędzie

dn. 12. XII o godz. 1907 w mieszkaniu

p. dra Fr. Giedroycia, Rywariska 8, g. Świerż.

Przewodniczący

Sekretarz

[Handwritten signature]

Pamięć o przybyciu

KOMITET
ENCYKLOPEDIYI POLSKIEJ.
AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
W KRAKOWIE (UL. ŚLAWKOWSKA L. 17).

Kraków, dnia 20/3 1909

JWielmożny Panie!

Z początkiem bieżącego roku upłynął termin, w jakim JWPan zobowiązał się dostarczyć pracy p. t.:

Komisarzya edru Kacyjns (1ark.)

która to praca ma wejść w skład „Encyklopedyi polskiej“ (Dr. XII)

Komitet „Encyklopedyi polskiej“ zwraca się przeto do Niego z uprzejmą prośbą o nadestanie powyższej pracy lub o zawiadomienie, w jakim ostatecznym terminie zostanie mu ona doreczoną.

Zarazem dodaje, że nadestanie tej pracy jest teraz bardzo pilną, ponieważ „Komisarzya edru“ p. t. XII jest już gotowy.

Z wysokiem poważaniem
w imieniu Komitetu „Encyklopedyi polskiej“
prof. Stan. Estreicher
sekretarz Komitetu.

77

H. Smolen'ski Warszawa.

77

AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
W KRAKOWIE.

Kraków, dnia 1/3 1990 r.

Szanowny Panie!

Zarząd Akademii Umiejętności w Krakowie ma zaszczyt zwrócić się do Szanownego Pana z propozycją napisania pracy na temat

Gazetnictwo w Polsce do r. 1795

która to praca ma wejść jako część składowa do zbiorowego wydawnictwa pod tytułem „Encyklopedia polska”, mianowicie do działu

XIII

teżże Encyklopedyi.

Zarząd Akademii załącza dwa egzemplarze warunków, na jakich pragnąłby pozyskać przystąpienie Szanownego Pana do powyższej zbiorowej pracy i jeden egzemplarz uchwalonego przezeń „Programu Encyklopedyi polskiej” z umieszczonemi na tegoż czele „Wskazówkami dla współpracowników”.

Jeżeli Szanowny Pan na te warunki się zgadza, to Zarząd Akademii prosi, abys Pan na odwrotnej stronie jednego egzemplarza, zawierającego owe warunki, wystósował następujące pismo pod adresem: Komitet redakcyjny Encyklopedyi polskiej (Kraków, ul. Sławkowska l. 17, gmach Akademii Umiejętności):

Do Zarządu Akademii w Krakowie.

Odpowiadając na pismo z dnia 1. 11. mam zaszczyt oświadczyć, iż przyjmuję zaproszenie do napisania pracy na temat

1. 11.

która to praca ma wejść jako część składowa do wydawnictwa zbiorowego

pod tytułem „Encyklopedia polska” oraz przyjmuję podane mi w powyższym zaproszeniu a przedrukowane obok niniejszego listu warunki.

Zarazem potwierdzam odbiór uchwalonego przez Zarząd Akademii „Programu Encyklopedyi polskiej” z umieszczonemi na tegoż czele „Wskazówkami dla współpracowników”.

Drugi egzemplarz wydrukowanych warunków zechce Szanowny Pan zatrzymać dla siebie.

Wreszcie Zarząd Akademii dodaje, iż redaktorem działu XIII jest członek Komitetu redakcyjnego Encyklopedyi *Dr. Motreniowski.*

W imieniu Zarządu Akademii Umiejętności

Zm.

77

WARUNKI

WSPÓŁPRACOWNICTWA W ENCYKLOPEDYI POLSKIEJ.

1) Rozmiary tekstu pracy p. t.

Czasopisma polskie do r. 1795

nie mogą przekraczać $\frac{1}{2}$ arkuszy druku garmentem, w formacie wielkiej ósemki, nieco większym od formatu „Rozpraw” Akademii Umiejętności. Do rozmiarów tekstu nie liczy się jednak ilustracyi i map. Dokładny wzór formatu przyjętego dla Encyklopedyi jest obok dołączony.

2) Zarówno co się tyczy treści pracy, jak i co do sposobu jej pisania zastosuje się autor do uchwalonego przez Zarząd Akademii „Programu Encyklopedyi polskiej” oraz do wydrukowanych na jego czele „Wskazówek dla współpracowników”.

3) Autor zobowiązuje się przesłać pracę zamówioną na ręce Komitetu redakcyjnego „Encyklopedyi”, wyznaczonego przez Akademię, najpóźniej do dnia *1/1 1911*.

4) Redaktor działu będzie miał prawo nadesłaną przez autora pracę poddać poprawkom stylistycznym lub takim przeróbkom, które są niezbędne dla utrzymania jednolitości całego działu. Tego rodzaju przeróbki nastąpią jednak po porozumieniu się z autorem pracy.

5) Po przyjęciu pracy przez Komitet redakcyjny „Encyklopedyi”, który w tej sprawie ostatecznie decyduje, oraz po wydrukowaniu pracy, otrzyma autor ze strony Akademii honorarium 200 koron od arkusza drukowanego tekstu, w granicach tych rozmiarów pracy, które powyżej zostały oznaczone. Nadto każdy z autorów otrzyma 10 nadbitek swojej pracy.

6) Gdyby drukowanie nadesłanej pracy musiało uleść pełnej zwłoce, n. p. z powodu niedostarczenia rękopisów przez innych współpracowników tegoż samego działu, wypłaci Akademia autorowi z góry na żądanie 60% należnego honorarium jako zaliczkę.

7) Gdyby autor nie dostarczył pracy w terminie powyżej oznaczonym albo też w terminie przedłużonym w porozumieniu z Komitetem redakcyjnym, to Akademia niema obowiązku jej drukować, ani też płacić za nią honorarium.

8) Akademia zastrzega sobie prawo własności powyższej pracy i ma prawo zużytkować ją ewentualnie także w następnych wydaniach „Encyklopedyi“. W takim wypadku wynagrodzi to Akademia dodatkowym honorarium, którego wysokość Zarząd Akademii osobno oznaczy.

77

WARUNKI

WSPÓŁPRACOWNICTWA W ENCYKLOPEDYI POLSKIEJ.

1) Rozmiary tekstu pracy p. t.

Encyklopedia polskie do r. 1795.

nie mogą przekraczać..... arkuszy druku garmontem, w formacie wielkiej ósemki, nieco większym od formatu „Rozpraw“ Akademii Umiejętności. Do rozmiarów tekstu nie liczy się jednak ilustracyi i map. Dokładny wzór formatu przyjętego dla Encyklopedyi jest obok dołączony. *pod A.*

2) Zarówno co się tyczy treści pracy, jak i co do sposobu jej pisania zastosuje się autor do uchwalonego przez Zarząd Akademii „Programu Encyklopedyi polskiej“ oraz do wydrukowanych na jego czele „Wskazówek dla współpracowników“.

3) Autor zobowiązuje się przesłać pracę zamówioną na ręce Komitetu redakcyjnego „Encyklopedyi“, wyznaczonego przez Akademię, najpóźniej do dnia *11. 1911.*

4) Redaktor działu będzie miał prawo nadesłaną przez autora pracę poddać poprawkom stylistycznym lub takim przeróbkom, które są niezbędne dla utrzymania jednolitości całego działu. Tego rodzaju przeróbki nastąpią jednak po porozumieniu się z autorem pracy.

5) Po przyjęciu pracy przez Komitet redakcyjny „Encyklopedyi“, który w tej sprawie ostatecznie decyduje, oraz po wydrukowaniu pracy, otrzyma autor ze strony Akademii honorarium 200 koron od arkusza drukowanego tekstu, w granicach tych rozmiarów pracy, które powyżej zostały oznaczone. Nadto każdy z autorów otrzyma 10 nadbitek swojej pracy.

6) Gdyby drukowanie nadesłanej pracy musiało uleść pe-
wnej zwłoce, n. p. z powodu niedostarczenia rękopisów przez
innych współpracowników tegoż samego działu, wypłaci Akade-
mia autorowi z góry na żądanie 60%o należnego honorarium
jako zaliczkę.

7) Gdyby autor nie dostarczył pracy w terminie powyżej
oznaczonym albo też w terminie przedłużonym w porozumieniu
z Komitetem redakcyjnym, to Akademia niema obowiązku jej
drukować, ani też płacić za nią honorarium.

8) Akademia zastrzega sobie prawo własności powyższej
pracy i ma prawo zużytkować ją ewentualnie także w nastę-
pnych wydaniach „Encyklopedyi“. W takim wypadku wynagro-
dzi to Akademia dodatkowem honorarium, którego wysokość
Zarząd Akademii osobno oznaczy.

77

Do Zarządu Akademii Umiejętności w Krakowie.

Odpowiadając na pismo z dnia mam zaszczyt oświadczyć, iż przyjmuję zaproszenie do napisania pracy na temat

która to praca ma wejść jako część składowa do wydawnictwa zbiorowego pod tytułem „Encyklopedia polska“ oraz przyjmuję podane mi w powyższem zaproszeniu a przedrukowane obok niniejszego listu warunki.

Zarazem potwierdzam odbiór uchwalonego przez Zarząd Akademii „Programu Encyklopedyi polskiej“ z umieszczonemi na tegoż czele „Wskazówkami dla współpracowników“.

..... dnia 191... r.

Do Zarządu Akademii Umiejętności w Krakowie.

Odpowiadając na pismo z dnia mam zaszczyt oświadczyć, iż przyjmuję zaproszenie do napisania pracy na temat

.....
.....
.....
która to praca ma wejść jako część składowa do wydawnictwa zbiorowego pod tytułem „Encyklopedia polska“ oraz przyjmuję podane mi w powyższym zaproszeniu a przedrukowane obok niniejszego listu warunki.

Zarazem potwierdzam odbiór uchwalonego przez Zarząd Akademii „Programu Encyklopedyi polskiej“ z umieszczonemi na tegoż czele „Wskazówkami dla współpracowników“.

..... dnia 191... r.